

85H-32

7 22

MOISI ZALOSH NJA

ZERA
TE
FUQISHEM

TREGIME

881.983-32

722

MOISI ZALOSHINJA

S

ZËRA TË FUQISHËM

(TREGIME)

~~48609~~

3456

LIBRERIA E SHIETËRI
SHKOLLORË

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PAS Mbledhjes

Kur u kthye Fatmira nga mbledhja, e vjehrra po tundte kosin në tundës dhe nuk e ndjeu. Në konakun tjetër, djali, lidhur në djepe, ishte zgjuar e po çante. I kishte ardhur koha për të pirë. Ajo ngjiti shkallët shpejt e shpejt, kaloi nëpër çardhak dhe shkoi u ul pranë djalit, e dërsitur. I zbuloi fytyrën foshnjës, dhe ai, me të parë të ëmën, pushoi. Dukej që e kishte marrë shumë uria. Fatmira fshiu djersët e priti sa u ftoh, sepse mamia e kishte këshilluar që kurrë të mos i jepte gjë fëmijës kur ishte e nxehtë, pastaj ktheu djepen mënjanë, mbështeti si e lodhur, krahun e djathtë mbi rrethin e saj të kreut dhe foshnja filloi të ndillte qumështin, e uritur. Në këtë çast asaj i shpëtuan lotët dhe filloi të çante në hesh-tje. Fytyra e rrahur nga dielli e nga era i qe bërë si ai bakri i kuq, dhe përbrenda ndjente një tronditje të thellë që i pasqyrohej në sytë e saj të bukur, por të trishtuar, e që dukej sikur pyesnin: «A mund ta kaloj jetën kështu?»

Kur pas martesë njeriu, burri ose gruaja, humbet vrullin rinor, gëzimet, ëndërrimet, shpresat rinore, ajo martesë nuk është kurrë e lumtur.

Atë kohë Fatmira ishte kthyer nga mbledhja

e fshatit. Atje kishte ndodhur diçka e papëlqyer, e turpshme. Rizai, kryetari i këshillit të Frontit Demokratik të katundit Bletëz, ishte ngritur nga presidiumi i mbledhjes dhe kishte thënë: «Unë propozoj për në listën e kandidatëve që do të zgjidhen anëtarë të këshillit popullor të lokalitetit tonë, shoqen Fatmira Serani. I gjithë fshati, të gjithë kooperativistët, e njohin atë...» Rizai kishte numëruar vetitë e mira të saj. «Sa për të meta, ajo mund të ketë», kishte thënë ai, «Por unë nuk i njoh ndonjë të metë që ta pengojë për të mos u vënë në listë. Vetëm i them nga ana ime, se, që kur u martua, sikur nuk është më ajo e para; jo në punë, por në këto aktivitetet... Por ajo e di vetë... Shkurt,» e kishte mbyllur fjalën e vet Rizai, «unë mendoj se shoqja Fatmira e meriton plotësisht të na përfaqësojë ne në këshillin popullor të lokalitetit». Fatmira i kishte dëgjuar fjalët e Rizait me sytë përdhe, sepse ai e kishte mburrur shumë. Kishte thënë për të fjalë aq të mira, që ajo kurrë nuk i kishte dëgjuar ndonjëherë tjetër. Por edhe kritikën që i kishte bërë ishin plotësisht me vend. Duke e dëgjuar ndjeu një kënaqësi të thellë që ja çmonin punën e përpjekjet. Ajo nuk kishte punuar kurrë për t'u dukur e për t'u mburrur, por sepse të puna për fshatin gjente burimin e tërë kënaqësive dhe gëzimeve të veta. Dëshirat e Fatmirës ishin që kooperativa të ecte mbarë, këshilli i fshatit të punonte mirë, organizata e gruas të ndihmonte sa të ishte e mundur më shumë në punët e kooperativës... Dhe kooperativa e tyre të ishte në ballë të të gjithave, të përmendej kudo veç për mirë, fshati

të jetonte në kamje e të ecte gjithmonë sa më përpara drejt begatisë e mirëqënjes më të madhe.

Duke dëgjuar fjalët e mira dhe kritikën që ishin thënë për të, ajo kishte psherëtitur e kishte thënë me vete, si t'i drejtohej propozonjësit: «Ah, sikur ta dije ti shoku Riza, se ç'luftë e sherr ngrihet në shtëpinë time nga burri, pse unë dal, pse unë punoj, pse unë aktivizohem?!...» Dhe në këtë çast i qe dëdhur trupi nga frika se mos Qemali, i shoqi, ngrihej edhe aty në mbledhje dhe bënte ndonjë marrëzi. Prandaj, çoi pak kryet dhe vështroi me bishtin e syrit andej nga qe ulur i shoqi. Qemali qe bërë flakë i kuq dhe nuk e mbante vendi. Sa mezi priste që të mbaronte fjalën propozonjësi e të çohëj. Ajo e dinte mirë ç'mund të nxirrte nga goja ai njeri kur i shkonte buza vesh më vesh si tani. Vetëvetiu emri i saj qe vënë në listë, sepse ndërkohë që Rizai fliste, e gjithë salla ngrinte duart e gëzuar dhe thërriste si në kor: «Të vihet në listë Fatmira! Jemi plotësisht në një mendje me shokun Riza. Fatmira e meriton.»

Kur pa Qemalin, tërë gëzimi që kishte ndjerë iu shua në çast dhe iu këputën krahët.

Sapo mbaroi fjalën Rizai, Qemali u ngrit, dhe duke iu akërruar gjithë sallës, thirri si i çmendur: «Të hiqet gruaja ime nga lista! Të hiqet gruaja ime! Ajo ka fëmijë! Nuk dua unë!» «Jam e zonja që edhe fëmijët t'i rrit edhe të gjitha punët t'i bëj!» deshi t'ja priste Fatmira mu në mes të mbledhjes, për ta bërë që ta mblidhte bishtin njëherë e mirë, të pushonte e ta kuptonte ç'grua kishte. Por e përmbajti veten me shumë zor, sepse

mendoj mos kushedi, njerëzit, që nuk e dinin si shkonte me burrin, do të kujtonin se ishte e djegur për të marrë përgjegjësi e për t'u dukur ndër të tjerët.

Të gjithë sa ishin në sallë e vështruan të çuditur Qemalin, të cilit i kishin dalë sytë përjashta duke shikuar me egërsi sa në një cep, në tjetrin dhe rrinte me gojën hapur sikur donte të ulërinte: «Ma lini gruan time rehat!» Pastaj zunë e po vështronin njëri-tjetrin me një shprehje habie në fytyrë, si t'i thoshin shoshë: «Ç'qenka ky i krisur kështu?!»

Fatmirës i erdhi kaq turp e kaq rëndë, sa që iu errën sytë. Për një çast nuk po dollonte dot veçse koka njerëzish e fytyra të panjohura. Trupi i dridhej dhe iu duk sikur ra ajo Vatra e Kulturës dhe e zuri nën vete.

—Epo mirë,— u dëgjua në fund një zë, të cilin Fatmira nuk e njohu i kujt qe,— e heqim nga lista.

Në tonin e atij që foli ndihej qartë shprehja popullore: «Ikë o qar, se na bie zarar». Të tjerët, me heshtjen e thellë që u bë për një sekondë, u duk sikur e aprovuan këtë propozim të dytë. Ajo heshtje u duk sikur tha: «Ta heqim që t'i mbyllet goja këtij të lojturi! E kush nis tani me të?!» Por pastaj filluan diskutimet dhe të gjithë ata që folën e bënë Qemalin për pesë para.

Këto po mendonte Fatmira duke i dhënë gjij fëmijës. Përmes lotëve shihte ende fytyrën e egërsuar të të shoqit tek thërriste: «Të hiqet gruaja ime nga lista! Të hiqet!». — «Gruaja ime,» — përsëriti me vete fjalët e Qemalit, njëlloj sikur

të thotë: «Dhia ime. Lopa ime». E ç'jam unë?! Ç'më ka mua?! Skllave?! Kafshë për punë?! I ka mendtë në kokë ai njeri apo jo! Pse nuk u ngrita t'i tregoja vendin? Pa le të bënte ç'të donte. Le ta merrnin vesh të gjithë. Se edhe kështu nuk rrohet. Një ditë të gjitha do të dalin në shesh, po më mirë më shpejt se më vonë. Ose të mbledhë mendjen, ose ai të shikojë punën e vet dhe unë timen. «Turp», — përsëriti ajo me vete mendimet e saj, — e ç'turp! Kjo që bëri ai sot është turp më i madh. Unë duhej ta kisha parashikuar me kohë, se ai një ditë do ta bënte edhe këtë që bëri. Sikur ta kishin kundërshtuar sot me fjalë të ashpra atje në mbledhje, ai medoemos do të kishte bërë sherr. Pupu!.. — trupi iu rrënoqeth i tëri duke marrë me mend se ç'do të kishte ngjarë po të ishte ngritur vetëm një nga shokët e t'i thoshte Qemalit: «Ti rri shok. Ne nuk po të propozojmë ty...» Por ai nuk pat ç'të bënte, se shpërtheu e gjithë salla kundër tij; me kë të përfytej më parë?! «Ku derdhin të gjithë nga një pikë, bëhet një lumë i tërë,» thotë një fjalë e urtë, «dhe të rrëmben e, ose të fut në rrugë të drejtë, ose të çon në det e të mbyt.»

Si u vu qetësia, sekretari i organizatës bazë të partisë, shokë të tjerë anëtarë partie, kryetari i këshillit popullor të lokalitetit, të deleguar të kryesisë së Këshillit të Frontit Demokratik të rrethit, i folën të gjithë me radhë. Fatmira sillte ndër mend fjalët e tyre: »Shoku Qemal, nuk e kuptojmë përse kundërshton me kaq gjaknxehësi. . . Gruaja jote është. . . Populli atë e çmon, e do, e nderon. . . Te ajo populli sheh. . . Ti, për-

kundrazi, ta kesh për nder, sikundër e ka për nder i tërë fshati. . . Pastaj, mos harro se çdo njeri nga ne i përket vetes, familjes, por i përket edhe tërë fshatit, tërë shoqërisë. Dhe kur fshati, shoqëria, na e kanë nevojën, ne. . . Ja, të shohim ç'do të na thotë edhe vetë, shoqja Fatmira. . .»

Mirëpo Fatmira qe turbulluar aq shumë nga ai qëndrim i pahijshëm i të shoqit, saqë kur u ngrit e foli, nuk mundi të shprehte ato që ndjente. Dhe tani qërtonte veten: «Përse nuk thashë unë: — «Shokë! unë jam e tërë fshatit. Do të bëj ashtu si doni ju. Burrin e kam burrë, fëmijët fëmijë, nënën nënë. . . por edhe fshati edhe shoqëria për mua janë si shtëpia. Se pa shoqërinë asnjë nuk rron dot. Unë. . .» — Ah, sa shumë kishte për të thënë! Po mendimet e saj ja kishte mbytur nga shërimi i përmbajtur me vështirësi. Megjithatë ajo u tha: — Unë, shokë, as jam kursyer as do të kursehem. . . Mos më pyesni mua. . . . Vendosni si ta dojë e mira e shoqërisë. . .»

Në këtë kohë u hap dera dhe hyri Qemali. Dukej që ishte ende i zëmëruar e kërkonte të shfrente.

Qe pranverë. Shtresat e konakut ishin ngritur të gjitha dhe qenë palosur mbi dy sëndukë të vendosur në fund, mbuluar me një mushama.

Ai u ul kundruall së shoqes në dysheme, i vuri shpatullat murit, shtriu këmbët dhe u çirr sa u duk sikur u tund konaku:

— Po ti, ç'ke që qan?! Apo nga gëzimi që do të zgjidhesh tani edhe këshilltare?! Nuk i kishe mjaft zotria jote: kryetare e grave, në këshillin e fshatit, në kor (se ka shumë hije: grua e martuar,

me dy fëmijë në prehër...). Ke vendosur të vazh-
dosh edhe shkollën e natës në shtator. Se pak
punë kishe për të harbuar ti, po do akoma!

Fatmira fshiu lotët. Zemërimi i saj u fashit
menjëherë si të mos kishte ndodhur asgjë. E la
të shoqin sa shfreu gjer në fund, duke e vështru-
ar e qetë e me sy pyetës, si t'i thoshte: «Me gji-
thë mend i ke këto që thua, apo bën shaka?»

Në kujtesën e saj i erdhën ato ditë të rinisë
kur Qemali i vinte rreth, i çfaqte dashurinë, tre-
gohej i hedhur në jetë e si njëri i kohës, sikur ishin
bërë mishi e gjaku i tij ato që thuheshin në mbledhjet
e rinisë e që shkruheshin në gazeta, për marrë-
dhënjet në familje, për lumtërinë bashkëshortore.
I kaluan pastaj si në një ekran filmi ditët e më-
vonshme pas martesë: si varte buzët Qemali kur
ajo shkonte në mbledhje, si zemërohej kur vono-
hej, si i mbantë mëri, si pati shpërthyer në grindë
më vonë.

Dhe kur ai pati mbaruar, ajo iu drejtua:
— Si thua ti Qemal, unë kam dëshirë të pu-
noj, të ndihmoj, të jem njëri i vlefshëm për
shoqërinë, apo kam dëshirë të harboj?

— Të harbosh! — përsëriti ai me një egërsi
të papërmbajtur. — Të harbosh! Të harbosh! Të
kam thënë njëmijë herë: «Ç'të duhet ty në venë
gratë te mamia apo jo? Ç'të duhet ty higjena në
shtëpitë e tjera? Shiko tënden. Tymi yt të shkojë
drejt. Pastaj, ku është puna më e vështirë, ti me
skuadrën je në ballë. A e pe?! a e pe?! Mezi e
realizove normën në korrjet këtë javë, se vajte
more përsipër ku ishte gruri më i shkurtër, tërë
gjëmbe! Të gënjejnë ty: «si Fatmira s'ka» dhe ti

me ato bija mëntë, edhe në zjarr të të thonë «hidhu», je gati të hidhesh.

— Kush ka thënë: «si Fatmira s'ka»?

— Ja, sot atje në mbledhje, ç'thanë? Apo nuk i dëgjove zotrote?

— Sot?

— Po, sot, po kur?

— Sot ishte rasti. Po unë gjer sot nuk kam punuar pse kanë thënë: «si Fatmira s'ka». Pastaj përse nuk thanë për ty?

— Unë nuk jam llaçkë si ti.

— Jo, ti nuk je budalla. Por harron se, kush mendon të jetojë vetëm, vdes më parë nga të gjithë.

— Kam krahët unë, nuk vdes.

— Jo, për bukë nuk vdes njeri sot. Nuk ta kam atje. Por ç'e do jetën kur... Pastaj, a nuk e di ti se ata krahë, veç shokëve, nuk janë tjetër veçse dy shkarpa të thata?!

Si mbaroi mbledhja Qemali kishte qëndruar në Vatrën e Kulturës si shumë të tjerë dhe kish-te dashur të loste një domino a diçka tjetër, por të gjithë e kishin shikuar vëngër, me të ftohtë e padëshirë të uleshin në një trapezë me të. Ishte ngritur që andej me ndërgegje të vrarë e me mëri sa ndaj gjithë fshatit edhe ndaj së shoqes dhe donte tani të shfrente dufin e të përbuzurit.

— Por le t'i lemë këto, — vazhdoi Fatmira. — Ti, në qoftë se më merr si njeri që dua të harboj, unë ja ku po ta them një herë e mirë se nuk jam e atillë, prandaj edhe nuk dua ta dëgjoj dy herë nga goja jote këtë fjalë. Po më more për të atillë, atëhere është më mirë të ndahemi. Ndarja është